

HOLD DOCENTU JAROSLAVU KŘÍŽOVI K DEVADESÁTINÁM



V našem časopise je již letitou tradicí připomínat významná životní jubilea výrazných osobností v oboru hygiena a epidemiologie, což je vždy příležitostí k bilančování a připomínání zásluh. V případě letošního jubilanta doc. MUDr. Jaroslava Kříže však tato tradice v nás, kteří jsme se měli možnost s ním v posledních 36 letech spolupracovat, budí rozpaky. Pro naši generaci hygieniků a epidemiologů je připomínání zásluh doc. MUDr. Jaroslava Kříže příslovečným nošením dříví do lesa. Avšak je nezbytné využít tuto příležitost seznámit s touto osobností mladé kolegyně a kolegy, kteří nyní v řadách zaměstnanců orgánů ochrany veřejného zdraví, Státního zdravotního ústavu, zdravotních ústavů, nemocniční hygieny a epidemiologie či ústavů hygieny a epidemiologie nebo veřejného zdravotnictví začínají svou profesní kariéru.

Doc. MUDr. Jaroslav Kříž se narodil 27. května 1936 v Táboře. V roce 1960 absolvoval Lékařskou fakultu hygienickou UK v Praze (dnešní 3. LF UK) a hned zde nastoupil na místo asistenta na katedře hygieny obecné a komunální u prof. MUDr. Karla Symona.

V roce 1972 přešel na Krajskou hygienickou stanici Středočeského kraje, kde se věnoval stejnému oboru a v roce 1987 zde založil oddělení pro sledování zdravotního stavu obyvatel, první svého druhu v rámci hygienické služby. Po listopadu 1989 přijal nabídku stát se hlavním hygienikem ČR a tuto funkci zastával v letech 1990–1993. Poté, v období 1994–2001, působil nejprve krátce jako náměstek a posléze jako ředitel Státního zdravotního ústavu. Ani poté neodešel do penze, ale na část úvazku se v SZÚ věnoval hodnocení zdravotního stavu obyvatelstva a koncepčním dokumentům. To vše již ostatně bylo, spolu s dlouhým výčtem jeho působení v různých odborných grémiích, víceméně zmíněno při jeho posledním kulatém jubileu (Hygiena č. 2/2016) a při 100. výročí založení Státního zdravotního ústavu*.

V 90. letech zastával řadu odborných funkcí: byl členem federální komise životního prostředí, rady monitoringu cizorodých látek v potravinových řetězcích při Ministerstvu životního prostředí, vědecké rady Interní grantové agentury Ministerstva zdravotnictví a předsedou její odborné komise Zdraví a životní podmínky, předsedou výběrové komise pro projekty podpory zdraví. V roce 2001–2002 se podílel na přípravě strate-

gie zlepšování zdraví v ČR „Zdraví 21“ a v roce 2001 na vypracování zdravotní politiky Libereckého kraje. Byl členem autorského týmu pro zpracování Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí „Zdraví 2020“ (2014) a vedoucí pracovní skupiny Nerovnosti ve zdraví. Radu let byl vědeckým sekretářem výboru Společnosti hygieny a komunitní medicíny České lékařské společnosti J. E. Purkyně, v letech 2007–2021 byl předsedou redakční rady časopisu Hygiena a dosud se aktivně podílí na utváření jeho obsahu.

Jako jeden z prvních z nás se věnoval ekonomické stránce prevence nemocí (viz např. jeho přehledový článek Prevence a ekonomika v Hygieně č. 3/2011) a navázal v tom směru spolupráci se Společností sociálního lékařství a řízení péče o zdraví.

V odborném tisku publikoval doc. Kříž více než 80 prací, nejprve články o výsledcích výzkumu účinků znečištění ovzduší, v 90. letech pak sdělení o koncepčních a politických otázkách veřejného zdraví, prevence a hygieny. Byl autorem a spoluautorem vysokoškolských skript a knih Jak jsme na tom se zdravím (1996) a Zdravotní stav obyvatelstva ČR (2005). Jako jeden z mála českých hygieniků má i svou stránku na Wikipedii.

Hlavním cílem tohoto sdělení není pouze připomenout odborné zásluhy pana docenta Kříže, ale vzdát mu hold jako dobrému a laskavému člověku, který nikdy nezkazil žádnou legraci. Jeho kniha vzpomínek a veselých historek ze života hygienické služby Lehký otřes mozku a jiné příběhy (Makropulos, 2000) by měla být povinnou četbou všech mladých kolegů a kolegyně, kteří do hygienické služby nastupují, aby viděli, jak odborně i lidsky pestrý býval život hygieniků, jak si dokázali díky nadhledu, humoru i přátelské spolupráci budovat „jiný svět“ v politicky těžkých dobách, s jakým nasazením a odborným zápalem byli schopni pracovat – ale také si užívat života.

Doc. Kříž byl a je představitelem klasické či renesanční školy, kdy vědec své odborné aktivity vyvažuje aktivitami uměleckými: umí poutavě sdělit druhým výsledky svého bádání, na druhou stranu dobře maluje i kreslí, proslul např. svými výrazově úspornými kreslenými vtipy, a cizí mu není ani literární tvorba (poezie). Důležitou součástí jeho života je také hudba, kterou nejen rád poslouchá, ale dokonce i sám komponuje, nemluvě o tom, že výtečně hraje na klavír a varhany.

Vážený pane docente, milý Jardo, přejeme Ti mnoho zdraví, optimismu a elánu do dalších let.

*Redakční rada časopisu Hygiena
Výbor Společnosti hygieny a komunitní medicíny ČLS JEP*

*<https://100let.szu.cz/reditele-szu/jaroslav-kriz/>